

اعطای حق انتخاب شدن و عضویت بانوان در محافل روحانی

زمانی که احبای ایران اقدام به تشکیل محفل روحانی نمودند، حضرات اماءالرحمن از عضویت در آن معاف بودند زیرا اوضاع ایران اجازه نمی داد که مردان و زنان در یک محل جمع شوند. حضرت ولی امرالله در توفیق مورخ مارچ ۱۹۳۱ خطاب به محفل روحانی مرکزی طهران می فرمایند:

«اگر چنانچه در بیوت افراد مؤمنین اجتماع مختصری از نفوس معدوده از رجال و نسا فراهم گردد بآسی نه ولی مجامع مختلطه عمومی در این ایام چه در حظیره القدس و چه در نقطه دیگر به هیچ وجه من الوجوه مناسب و موافق نه.»
(توقیعات ۱۹۲۷ - ۱۹۳۹، ص ۱۹۶)

البته این امر مانع از آن نبود که اماءالرحمن به تشکیل مجامع مخصوص نسوان اقدام نمایند. در تلگرافی که حضرت ولی امرالله در سال ۱۹۵۰ مخابره فرمودند چنین آمده است:

«شرکت کنندگان کانونشن اماءالرحمن را اطمینان دهید برای موفقیت آنان در امر مشورت و تحقق آمالشان در اكمال نقشه، برکات الهیه را از صمیم قلب ملتتمس شو.» (توقیعات ۱۰۹ - ۱۰۲، ص ۲۲۴)

متأسفانه تاریخ دقیق این تلگراف ذکر نشده است. با توجه به این که توابع و تلگراف های مندرج در این مجموعه به ترتیب تاریخ است و تاریخ دو تلگراف قبل و بعد از آن به ترتیب اول می و هفتم جولای ۱۹۵۰ است، تاریخ این تلگراف نیز باید در همین حدود باشد.

اما این اقدامات برای اماءالرحمن از سال ها قبل از آن آغاز گردید. حضرت ولی امرالله در توفیق مورخ ۱۹ دسامبر ۱۹۲۳ به محفل مقدس روحانی طهران توصیه می فرمایند:

«امر ترقی نسا و تشویق حضرات اماءالرحمن در تحصیلات مادی و معنوی و خدمت به امرالله و تعاون و تعاضدشان با حضرات رجال در تحکیم و تقدّم امرالله در این دور اعظم عموماً و در این اوقات خصوصاً از امور اساسیه محسوب.»
(توقیعات مبارکه ۱۹۲۶ - ۱۹۲۲، ص ۱۷۵)

البته در ادامه مطلب بعد از استناد به یکی از بیانات مبارکه حضرت عبدالبهاء به افتخار یکی از اماء الرحمن می‌فرمایند:

«خوب است هر محفل روحانی، لجنه مخصوصی تشکیل دهد و اعضای آن لجنه شب و روز در تشویق و تحریض و تعزیز و تکریم حضرات اماء الرحمن و تعلیم بنات و اکمال و توسعه محافل و مجالس نسا و معاونت آنان با رجال در خدمات امریه و تحکیم اساس محافل روحانی دایماً اوقات و افکار را حصر نمایند.» (مأخذ فوق، ص ۱۷۵ / منتخبات توقیعات، ص ۴۴۰)

علت اصلی نهی اماء الرحمن از شرکت در انتخابات، امر حجاب بود که حضرت ولی‌ام‌الله مایل بودند احباً در این مورد از حد حکمت خارج نشوند و تولید مشکلات ننمایند. بدین لحاظ توصیه می‌فرمودند که نسوان بهائی نیز به آن عامل باشند. در توقیع مارچ ۱۹۳۱ در این خصوص می‌فرمایند:

«راجع به امر حجاب در این ایام، ترک آن بالمزه دفعه واحده جایز نه. احبای الهی به نص صریح و امر اکید حضرت عبدالبهاء روحی لم‌رقده الفدا مأمور بر متابعت جمهورند. عموم را باید تشویق در ترک تقالید و رفع اوهام نمایند ولی سبقت بر آنان مخالف رضای الهی زیرا تولید فساد نماید و علت تأخیر مقصد و مرام اصلی گردد.» (توقیعات ۱۹۲۷ - ۱۹۳۹، ص ۱۹۶)

اما هیکل مبارک در ۱۹ دسامبر ۱۹۲۳ وعده می‌دهند که در رضوان سال بعد یعنی ۱۹۲۴، اماء الرحمن بتوانند در رأی دادن مشارکت داشته باشند:

«این عبد امیدوار است که در ایام رضوان چون انتخابات محافل روحانی تجدید گردد، حضرات نسا که بر مجاری امور مطلعند در انتخاب اعضا شریک رجال گردند.» (توقیعات ۱۹۲۲ - ۱۹۲۶، ص ۱۷۶)

اما همه ملزم به این کار نیستند «آنان که هنوز کما ینبغی و یلیق اطلاعی کافی حاصل ننموده به تمام قوا بکوشند تا کسب استعداد و اطلاع نموده ...» (همان) این موضوع در ابتدای همان سال یعنی اول ژانویه نیز در توقیع مبارک خطاب به احبای ایران مطرح شده بود و بر این نکته تأکید فرمودند که امر حجاب مانع از عضویت در محافل روحانی هستند ولی می‌توانند رأی بدهند اما ملزم نیستند:

«چون مساوات حقوق رجال و نسا در این دور بدیع از تعالیم اساسیه است در حین انتخابات رجال و نسا از سن بیست و یک و مافوق آن، هر دو حق تصویت

یعنی ابدای رأی در انتخابات دارند ولی مجبور به تصویت نیستند. اگر خود را آگاه و مطلع بر اوضاع امریه ندانند، انتخاب نکنند و ابدای رأی ننمایند. و چون امر حجاب در شرق مانع است و معمولاً به عجلتاً نسا از حق عضویت در محافل روحانی ممنوع و امید چنان است که این قدم اول که در میدان مساوات حقوق رجال و نسا برداشته شد سبب تشجیع و تحریض اماءالرحمن در آن سامان گردد و به نهایت بهجت و حکمت و سعی و همت هر یک قیام بر ایفای وظایف خود نمایند و در معلومات امریه و اقدامات روحانیه مساوی رجال گردند.» (منتخابات توقیعات، ص ۴۴۲ / توقیعات ۱۹۲۲ - ۱۹۲۶، ص ۴۴)

در دهم ماه ایار «ماه می» ۱۹۲۳ در توضیح نحوه انتخاب محفل مرکزی «ملی» رسماً اماءالرحمن را در زمره انتخاب کنندگان ذکر کرده، از انتخاب شدن در زمره وکلا و عضویت محفل مستثنی می‌فرمایند؛

«... این نه نفر، اعضای محفل مرکزی آن اقلیمند یعنی اعضای محفل مرکزی منتخب منتخبینند و حضرات اماءالرحمن مانند محافل خصوصی، منتخبند نه منتخب و چون حجاب مانع است فقط وکلارا انتخاب نمایند و این وکلا که در شرق مختص به رجال است...» (توقیعات ۱۹۲۲ - ۱۹۲۶، ص ۱۳۷)

اما عضویت در محافل همان‌طور که در بیان فوق مشهود است موکول به رفع حجاب است زیرا در همان توقیع مبارک برخورداری از حق عضویت در محفل را موکول به رفع حجاب می‌فرمایند

«به مرور ایام چون امر حجاب به تدریج و به حسب حکمت الهیه تخفیف یابد و از میان رود، نسا و رجال هر دو در انتخاب و عضویت محافل روحانی شریک و سهیم و معاون یکدیگر گردند. همچو یوم فیروز مبارکی خواهد رسید و اماءالرحمن در انجمن یاران ظهور و بروزی عجیب نمایند. حال وقت تهیه اسباب است و ایام ترقی نسا در کمالات صوری و معنوی.» (همان، ص ۱۷۶)

اما هیکل مبارک در تاریخ ۱۳ دسامبر ۱۹۳۲ وعده مزبور را تکرار می‌فرمایند و این نشان می‌دهد که هنوز زمان مقتضی برای آن فرا نرسیده است. این محرومیت شامل عضویت در هیئت وکلا جهت انتخاب اولین محفل روحانی ملی نیز می‌شود:

«در وقت حاضر، هیئت وکلا باید محصور به مؤمنین باشد و چون حجاب بالکلیه مرتفع گردد، نسا با رجال در عضویت این هیئت و محفل روحانی هر دو مشارکت خواهند نمود.» (توقیعات ۱۹۲۷ - ۱۹۳۹، ص ۹ - ۲۲۸)

قبل از آن (۲۹ مارس ۱۹۲۷)، در توقیعی خطاب به محفل روحانی مرکزی ایران اظهار امیدواری فرموده بودند که اماء الزحمن نیز در انتخابات محفل ملی مشارکت داشته باشند:

«تصمیم امنای آن محفل مجلل بر انعقاد و تشکیل انجمن شوروی یاران عزیز ایران ... بی نهایت اسباب نشاط و شادمانی این عبد ناتوان گردید. امید چنان است که پس از اجرای تمهیدات اولیه و مشورت و مذاکره تام با نمایندگان مراکز مهمه امریه در تمام نقاط ایران بر حسب مقتضیات زمان و مکان انتخابات ملیه دایر گردد و جمهور مؤمنین و مؤمنات به نحوی غیرمستقیم طبقاً لمبادئه و تعالیمه در تعیین و انتخاب امنای ملی روحانی خویش مشارکت نمایند ... این امر خطیر بس صعب و موانع، متعدّد و متنوّع ...» (توقیعات ۱۹۲۲ - ۱۹۴۸، ص ۳۸ - ۳۷)

بدیهی است هنگامی که انتخابات اولین محفل روحانی ملی بهائیان ایران صورت می گرفت تأکید هیکل مبارک بر این بود که اعضا باید از میان «مؤمنین» انتخاب شوند و «مؤمنات» مستثنی بودند. در توقیعی می فرمایند:

«هیئت وکلاکه منتخبین جمهور بهائیانند، در اجتماعی ... رأساً و مستقیماً از بین عموم مؤمنین ساکنین آن اقلیم اعضای محفل ملی روحانی را انتخاب نمایند»

و بعد از تأکید بر این که اعضای محفل ملی را «افراد جامعه رأساً انتخاب نمایند و محافل محلّیه و این عبد را نیز به هیچ وجه من الوجوه حقّ مداخله ای نبوده و نیست» دیگر بار موضوع فوق را تأکید می فرمایند؛

«زیرا اولین وظیفه وکلای جامعه است که باید رأساً اعضای محفل ملی روحانی را از بین مؤمنین ساکنین آن اقلیم انتخاب نمایند.» (توقیعات ۱۹۲۷ - ۱۹۳۹، ص ۲۳۱ - ۲۳۲)

اما در ۱۶ نوامبر ۱۹۴۷ خطاب به محفل مقدّس روحانی بهائیان ایران هدایت فرمودند که:

«اقدامات آن محفل راجع به ترویج مصالح اماء الزحمن در آن سامان علی الخصوص تهیه نقشه چهارساله و انعقاد انجمن شور روحانی اماء الزحمن شایان تقدیر و تمجید و دلیل قاطع بر علوّ همّت و سموّ نیت و حُسن تدبیر و جدّیت و متانت اعضای محترمه آن هیئت مجلله است. این مشروع خطیر بی نهایت مفید و از لوازم ضروریّه جامعه در این ایام محسوب و مقدّمه اعلان

مساوات تامّه رجال و نسا و اشتراک اماءالرحمن در عضویت محافل محلّیه و محفل مقدّس ملّی در آن سامان من دون قید و شرط در آن اقلیم است. امید چنان است که پس از اتمام و انجام این نقشه و رفع موانع حالیه این مقصد و مرام تحقّق پذیرد و مساوات حقوق طرفین در جمیع شئون چه روحانی و چه اداری ثابت و مدلّل گردد و نسای آن اقلیم امای موقنات فخر رجال گردند و مانند خواهران روحانی در اقلیم غریبه به فتوحات عظیمه در داخل و خارج ایران در میدان تبلیغ موفق گردند و در اخلاق و رفتار و عفت و عصمت و شجاعت و شهامت ممتاز از دیگران گردند و علت انتباه جمهور نسا در آن اقلیم شوند.» (توقیعات ۱۰۹ - ۱۰۲، ص ۷۴ / توقیعات ۱۹۲۲ - ۱۹۴۸، ص ۳۱۲)

اما چهار سال بعد یعنی پایان نقشه مزبور، هنوز این موانع رفع نشده بود و آن نقشه با آن که سبب ترقی و ترفیع مصالح اماءالرحمن گردید اما به برخورداری آنها از حقوق مساوی در عضویت محافل منجر نگشت لکن در اقلیمی دیگر این حقوق حاصل شد. شاید توفیق مزبور در رفع موانع مؤثر بوده باشد. حضرت ولیّ امرالله در تاریخ ۲۵ آوریل ۱۹۵۱ خطاب به انجمن شور روحانی ملّی امریکا می فرمایند:

«نقشه چهار ساله محفل ملّی ایران، که برای ترقی و ترفیع مصالح اماءالرحمن در آن سامان طرح شده بود با وجود موانع و تضییقات روزافزون ناشی از تعصب مذهبی و حرکت رجعیّه در موطن پرابتلائی جمال اقدس ابهی قرین موفقیت گشت. در کشور مصر، اماءالرحمن حق عضویت در محافل روحانی محلّی یافتند و به این ترتیب قدم مهمّی در پیشرفت وضع نسوان بهائی در خاورمیانه برداشته شد.» (توقیعات ۱۰۹ - ۱۰۲، ص ۳۱۰)

در سال ۱۹۴۰ با یادداشتی از جناب طرازالله سمندری مواجه می شویم که به این موضوع مربوط می شود. جناب سمندری در خاطرات خود ذیل ۱۸ دسامبر ۱۹۴۰ می نویسد:

«در ذکر اماءالله فرمودند، من به آنها وعده دادم که در موقع خود در محافل روحانی و مرکزی و غیره عضویت خواهند داشت. ولی باید خود را از هر جهت آماده و حاضر کنند نه این که به همین وعده باشد. باید با کمال جدّیت و تهور و انقطاع و استقامت و شهامت و شجاعت قیام عظیمی نمایند. باید مظهر تقدیس و تنزیه و جسور و جری و شجاع باشند، به تبلیغ امرالله پردازند و سبقت بر رجال گیرند تا به عمل، استعداد و استحقاق خود را برای عضویت در محافل روحانی و ملّی و غیره ظاهر و باهر نمایند. (طراز الهی، ج ۱، ص ۵۰۷)

در طراز الهی بدون ذکر تاریخ به مطلبی اشاره شده است که به موضوع ارتباط دارد: «جناب سمندری گاه از رویاهای صادقانه خود حکایت می فرمودند. روزی گفتند: خواب دیدم درخت تنومند پر برگ و باری است که بر شاخه های آن فقط زنان نشسته اند و مردان روی زمین از دور به این منظره عجیب ناظرند. چند روز نگذشت که تلگراف حضرت ولی امرالله آمد و اجازه فرمودند که از آن سال، خانم ها بتوانند به عضویت محافل روحانیه در آیند زیرا تا آن سال به واسطه عقب ماندگی جامعه نسوان در ایران و هم چنین مقتضیات دیگر زمان موقتاً زنان از شرکت و عضویت محافل روحانیه معاف بودند و از آن سال این ممنوعیت خاتمه یافت و جناب سمندری از تعبیر رویای خویش بسیار مسرور بودند.» (ص ۳۰)

طبق پانوشت صفحه مزبور (در توفیق ۱۱۰ بدیع، حضرت ولی امرالله شرکت نسوان را در عضویت محافل روحانی ملی و محلی به عنوان هدف بیست و سوم قید فرمودند.) در توفیق مبارک نوروز ۱۱۰ بدیع که اهداف نقشه ده ساله در آن بیان گردیده، چنین آمده است:

«هدف بیست و سوم، اشتراک اماء الرحمن ایران در عضویت محافل روحانی ملی و محلی.» (توقیعات ۱۰۹ - ۱۱۴، ص ۱۰۳)

متعاقباً در تلگراف مبارک مورخ رضوان ۱۱۰ بدیع (۱۹۵۴ میلادی) خطاب به بیستمین انجمن شور روحانی ملی بهائیان ایران، اهداف تعیین شده برای جامعه بهائی ایران را ابلاغ می فرمایند

«هر چند خدمات آن یاران در تبلیغ و اشاعه آیین الهی و حمایت از عهد و میثاق و ارتفاع و استقرار نظم اداری ... در گذشته ایام به عمل آمده عظیم و جلیل بوده است ولیکن وظایفی را که باید در سال های آینده در سبیل آزادی و استخلاص شریعت الله و بسط و توسعه نظم اداری و پیروزی نهایی مؤسسات آن انجام دهند به مراتب عظیم تر است.»

در ادامه به تعیین اهداف می پردازند:

«نقشه ده ساله ای که افتخار اجرای آن در طی عقد آینده به عهده آن جامعه ... واگذار گردیده ... شامل اقدامات ذیل است: ... سیزدهم - اشتراک اماء الرحمن در عضویت محافل روحانی ملی و محلی.» (توقیعات ۱۰۹ - ۱۱۴، ص ۲۲ - ۱۹)

نهایتاً حضرت ولی امرالله در توفیق مبارک نوروز ۱۱۱ بدیع به این هدف اشارتی گذرا دارند:

«عید اعظم رضوان که به نصّ قاطع، عیدالله و سلطان اعیاد است در این سنه مقدّسه با انقضای نود سال تمام از بعثت جهری مالک انام در دارالسلام ... نیز با افتتاح جهاد جهانی روحانی کبیر اکبر و انتشار نقشه بدیعه دهساله پیروان مالک قدر در خاور و باختر مقارن گردید ... و وظایف موکوله مفروضه مرجوعه حتمیه مقدّسه و تکالیف متعدده مختلفه مجریانش راجع به ... اشتراک اماءالرحمن ایران در عضویت محافل روحانی ملی و محلی ... یک یک مکشوف و معلوم و واضح گردید.» (توقیعات مبارکه خطاب به احبّای شرق، ص ۲۲ - ۵۱۷)